

Eckart Woertz

Investigador sènior, CIDOB

Alemanya ha adoptat un paper de lideratge en la crisi de refugiats actual. N'acollirà gairebé un milió durant aquest any i entre la societat civil s'ha produït un ampli desplegament de voluntaris disposats a prestar-los ajuda. Aquestes accions han rebut els elogis de la comunitat internacional, des del *New York Times* fins al Papa.

El mes d'agost passat, Alemanya va deixar d'aplicar el Reglament de Dublín per als refugiats sirians, el compliment del qual hagués obligat el Govern alemany a retornar els refugiats als països pels quals havien entrat a la UE, com per exemple Grècia i Itàlia, llocs on aquests haurien hagut de sol·licitar l'asil. Poc després, l'ajuda es va dur a terme deixant entrar, sense tràmits burocràtics, refugiats abandonats procedents d'Hongria. Més endavant, va imposar mà dura a països de l'Europa de l'Est perquè acceptessin la redistribució de 120.000 refugiats dins la UE, una decisió presa per majoria pels ministres de l'Interior de la Unió amb els vots en contra d'Hongria, la República Txeca, Eslovàquia i Romania.

L'objectiu és establir una versió reformada del Reglament de Dublín, el qual ha estat cada vegada més ignorat pels estats fronterers comunitaris, i oferir a aquests últims una redistribució de refugiats a canvi d'alleujar les seves càrregues. Encara que en aquests moments el debat sobre els refugiats a Alemanya està dominat per preocupacions urgents internes, és possible que en el futur la dimensió paneuropea d'aquest problema adquireixi més importància.

La cancellera alemanya Angela Merkel ha invertit el seu capital polític en la crisi dels refugiats. Quan va haver d'enfrontar-se a obstacles d'índole logística, va declarar la famosa frase «Ho aconseguirem» i, en rebre les crítiques del seu soci minoritari de coalició, la CSU, per deixar entrar els trens procedents d'Hongria, va replicar en roda de premsa: «Sincerament, he de dir que si he de començar a demanar perdó pel fet d'estendre la mà per pal·liar una necessitat, llavors... aquest no és el meu país.»

Tanmateix, just poc després, alguns dirigents locals van alçar la veu i van protestar pel fet que no podien donar cabuda a més refugiats, per la

qual cosa Alemanya va tornar a restablir controls temporals a la frontera amb Àustria. Al setembre es va aprovar per la via ràpida una nova llei d'asil que pretén limitar els fluxos de refugiats amb l'agilitació dels procediments legals, la declaració d'estatus de país segur per als Balcans i l'acceleració de la deportació dels sol·licitants d'asil rebutjats. És obvi que la magnitud d'aquesta crisi ha agafat per sorpresa els polítics alemanys. El ministre de l'Interior alemany, Thomas de Maizière, ha suggerit la introducció a tota la UE de quotes de refugiats més enllà de les quals no es podrien acceptar noves sol·licituds. Això equivaldria a una important reducció del dret d'asil, per no parlar de la mateixa abolició del dret en si, el qual figura a la constitució alemanya i no «té límit màxim», tal com havia declarat poc abans la cancellera Merkel.

El flux de refugiats comporta, a més, el problema de la seva integració a llarg termini, en sotmetre les capacitats de logística a una tensió considerable. No deixa de ser un clar revés per a Thomas de Maizière i el seu Ministeri de l'Interior, el fet que Merkel hagi traspassat a la seva Cancelleria la responsabilitat de coordinar la crisi dels refugiats. I la pressió que ha de suportar a escala nacional és cada vegada gran. Horst Seehofer, president del partit de Baviera, germà de la CDU de Merkel, li ha declarat públicament la seva oposició. En un acte de provocació evident, fins i tot va arribar a convidar el primer ministre hongarès, Viktor Orbán, la posició del qual en la qüestió dels refugiats és certament bel·ligerant, a una convenció de la CSU. El seu altre soci de coalició, el socialdemòcrata SPD, també ha posat en dubte que Alemanya pugui donar asil de manera sostenible a un milió de refugiats a l'any, afirmant que, en principi, les fronteres haurien de romandre obertes, però establint límits a la immigració, juntament amb polítiques d'integració més proactives. En paral·lel, el percentatge d'aprovació de Merkel s'ha vist reduït per la seva actitud davant de la crisi. I al si del seu partit, l'oposició ha anat creixent, tendència que es continuarà reproduint si els resultats que s'obtinguin en les eleccions regionals del març del 2016 no són satisfactoris.

Les eleccions esmentades també podrien suposar l'auge d'un nou partit d'extrema dreta, l'Alternativa per a Alemanya (AfD). En contrast amb altres països europeus, fins ara no hi ha hagut a Alemanya cap partit d'extrema dreta establert. Al juliol, l'AfD va expulsar el seu president fundador, Bernd Lucke, que advocava per l'aplicació de polítiques fiscals conservadores i l'oposició als rescats dins la zona de l'euro, encara que acceptava, no obstant això, actituds liberals quant a immigració, sempre que els immigrants tinguessin les qualificacions oportunes. L'ala conservadora nacional ha assumit el control del partit, situant-se en posicions més properes al populisme, com la del tristament cèlebre moviment Pegida, les manifestacions del qual a la ciutat de Dresden s'han tornat habituals. Així, malgrat els actes de solidaritat, Alemanya ha experimentat una xifra rècord d'atacs premeditats contra centres d'acolliment de refugiats. A molts alemanys no els resulten estranyes les actituds xenòfobes, sobretot a l'Alemanya Oriental, on l'activisme d'ultradreta entre alguns joves està profundament arrelat i pot comptar amb una certa acceptació entre alguns sectors de la població. L'intent d'assassinat de l'alcalde de Colònia per part d'un activista d'ultradreta ha demostrat que les actituds esmentades es poden transformar en una espècie de terrorisme d'ultradreta en tota regla.

L'oposició a la relativa obertura cap als refugiats no està alimentada exclusivament pel sentiment populista i les traves burocràtiques, sinó també per la incertesa que provoquen els possibles problemes d'integració a llarg termini. A més dels nombrosos refugiats sirians de classe mitjana ben qualificats, també hi ha al voltant d'un 15%-20% d'analfabets entre tots els refugiats, segons càlculs aproximats. A prop del 70% dels refugiats són homes joves, una dada demogràfica que pot tendir a ocasionar problemes socials i radicalització política si no s'integren bé en els mercats laborals o no es té en compte la possible reunificació familiar. S'ha pogut comprovar l'existència d'alguns d'aquests problemes en els disturbis ocasionats en els atapeïts camps de refugiats. Els cristians i algunes minories, com els yazidites, s'han queixat d'haver patit atacs, així com de tàctiques intimidatòries per part de musulmans radicals. Per evitar futurs conflictes, la policia i els responsables polítics han suggerit separar els refugiats per religions i ètnies. Tanmateix, d'altres han expressat el seu temor que la separació esmentada pugui establir les bases per a la formació de guetos en el futur, un problema que ha jugat un paper important en el debat relacionat amb la immigració a Alemanya amb anterioritat a aquesta crisi.

El debat sobre la immigració a Alemanya gira actualment al voltant de qüestions internes encara que, no obstant això, la dimensió europea anirà guanyant pes a mesura que el país intenti reduir el seu actual flux migratori i gestioni la integració a llarg termini dels nous immigrants. Alemanya exigeix a Europa que comparteixi la càrrega, és a dir, que hi hagi una redistribució dels refugiats entre els estats membres, una reducció dels fluxos migratoris que entren a través dels Balcans, així com una millora de la seguretat fronterera de la UE en col·laboració amb països limítrofs com ara Turquia. També té intenció d'emprendre iniciatives diplomàtiques i transferències d'ajuts per atendre les causes urgents que provoquen els fluxos de refugiats als seus països d'origen.

En paral·lel, la CSU de Seehofer ha estat pressionant perquè s'implementin les denominades *zones de trànsit* a les fronteres d'Alemanya. Igual com en els aeroports alemanys, aquestes zones permetrien l'avaluació immediata de les sol·licituds d'asil a la frontera, així com la seva denegació a aquells individus que procedeixin de països segurs, com els Balcans, per exemple. Tanmateix, l'oposició dels Verds i l'esquerra, així com l'SPD (soci de coalició de la CDU/CSU) han mostrat la seva preocupació pel fet que aquesta «rapidesa» pugui menyscabar els tràmits legals de les sol·licituds d'asil i que, així mateix, aquests tràmits puguin acabar necessitant més temps, cas en el qual les zones de trànsit passarien a ser camps d'arrest prolongat. Finalment, el passat 5 de novembre, la gran coalició va prendre una decisió en contra de les zones de trànsit, encara que va acceptar la gestió accelerada dels tràmits d'aquells que sol·licitin asil des de països de destinació segurs en centres d'immigració creats específicament a aquest efecte, així com la seva ràpida expulsió en cas que les sol·licituds siguin rebutjades.

Si s'haguessin establert, les zones de trànsit podrien haver estat utilitzades per tornar els refugiats al lloc pel qual van entrar per primera vegada a la UE, i així fer pressió per dur a terme una reforma del Reglament de Dublín. En aquest sentit, el ministre de l'Interior de Maizière va dir, el 10 de novembre, que Alemanya aplicarà de nou el Reglament de Dublín

als refugiats sirians, excepte a aquells que vinguin de Grècia. De moment, la idea de les zones de trànsit ha quedat aparcada; no obstant això, si es demostra que no és possible una solució europea i creix l'oposició nacional als plans actuals, en podria sorgir algun tipus de versió modificada. En aquest cas, podria suposar l'inici de controls fronterers nacionals i el final de l'acord de Schengen tal com el coneixem.